

Notitie

Contactpersoon Hans Jansen

Datum 29 juli 2010

Kenmerk N001-4736870EJJ-evp-V01-NL

Voortoets Structuurvisie Nieuw Stroomland

1 Aanleiding

De gemeenten Leeuwarden, Menaldumadeel, Littenseradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om voor het gebied ten westen en zuidwesten van Leeuwarden (Nieuw Stroomland) één gezamenlijke Intergemeentelijke Structuurvisie op te stellen. Het doel is om hiermee gemeentegrensoverschrijdende ontwikkelingen met een grote impact op de regio te sturen als het gaat om duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. De Structuurvisie zal voor zowel de provincie als de betrokken gemeenten als strategisch beleidsdocument dienen en is richtinggevend en toetsend voor onder andere toekomstige (gemeentelijke) bestemmingsplannen en particuliere initiatieven.

De milieugevolgen van de mogelijkheden die de structuurvisie biedt, worden in een milieueffectrapportage onderzocht. De mogelijke ontwikkelingen kunnen ook negatieve effecten op natuur met zich meebrengen. Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen geldt dat onderbouwd moet worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Wanneer negatieve effecten als gevolg van ingrepen of activiteiten op Natura2000-gebieden niet op voorhand uit te sluiten zijn, is op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een zogenaamde 'Voortoets' noodzakelijk. Deze notitie bevat de resultaten van deze Voortoets.

2 Relatie met Natura2000-gebieden

Het plangebied locatie ligt in de nabijheid van de Natura2000-gebieden Groote Wielen en Alde Feanen. In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op de instandhoudingsdoelen die voor deze gebieden gelden en op de mogelijke effecten die kunnen optreden als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen.

2.1 Instandhoudingsdoelen

Voor de Natura2000-gebieden Groote Wielen en Alde Feanen zijn in januari 2007 door de minister van LNV ontwerp-Aanwijzingsbesluiten genomen, waarin is vastgelegd wat de begrenzing is van het gebied dat is aangewezen als "speciale beschermingszone" in het kader van de Europese Habitatrichtlijn en welke instandhoudingsdoelen er voor dat gebied gelden.

In het gebied Groote Wielen (9) gelden instandhoudingsdoelen voor de volgende habitattypen en habitatrictlijn soorten:

Habitattypen:

- H3150 Meren met krabbenscheer
- H6410 Blauwgraslanden

Habitatrictlijnsoorten:

- H1134 Bittervoorn
- H1318 Meervleermuis
- H1340 *Noordse woelmuis

In het gebied Alde Feanen (13) gelden instandhoudingsdoelen voor de volgende habitattypen en habitatrictlijn soorten:

Habitattypen:

- H3150 Meren met krabbenscheer
- H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)
- H6410 Blauwgraslanden
- H7140B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)
- H7210 *Galigaanmoerassen
- H91D0 *Hoogveenbossen

Habitatrictlijnsoorten:

- H1042 Gevlekte witsnuitlibel
- H1134 Bittervoorn
- H1145 Grote modderkruiper
- H1149 Kleine modderkruiper
- H1163 Rivierdonderpad
- H1318 Meervleermuis
- H1340 *Noordse woelmuis

Bij de indiening van een conceptbeheerplan voor het gebied Groote Wielen bij het ministerie van LNV op 1 september 2009 heeft de provincie Fryslân de instandhoudingsdoelen voor habitattypen in dit gebied ter discussie gesteld. In de reactie van de minster van LNV bij brief van 26 januari 2010 aan de Tweede Kamer (kenmerk PDN.2010/43) wordt aangegeven, dat de voorgenomen reactie op de wijzigingsvoorstellen van de provincie als volgt luidt: de instandhoudingsdoelen voor de habitattypen in het gebied Groote Wielen komen te vervallen (zie kader). Op basis van het bestuurlijk overleg van november 2009 valt te verwachten dat het definitieve aanwijzingsbesluit, inclusief deze wijziging, in december 2010 zal worden gepubliceerd.

Reactie minister van LNV op wijzigingsvoorstellen provincie Fryslân voor Grootte Wielen:

Wijzigingsvoorstel	Blauwgraslanden niet in het definitieve aanwijzingsbesluit opnemen. Ter compensatie uitbreiding begrenzing Van Oordt's Mersken (15) en verdere toename oppervlakte blauwgraslanden aldaar.
Conclusie	Voorstel overnemen Het habitattype blauwgraslanden resteert in dit gebied over een oppervlakte van slechts 200 m ² . De eisen die dit type aan de omgeving stelt (luchtkwaliteit en hydrologie) zijn veel zwaarder dan de eisen die de andere waarden stellen. Of behoud gegarandeerd kan worden, is twijfelachtig. Daardoor is er veel weerstand in de streek tegen het opnemen van een doelstelling voor dit type en geen draagvlak bij de provincie.
Het voorstel betreft	het loslaten van de doelstelling in dit gebied en in plaats daarvan het uitbreiden van het Habitatrictlijn gedeelte binnen het Natura2000-gebied Van Oordt's Mersken: binnen het Vogelrichtlijn gedeelte bevindt zich een aanzienlijke oppervlakte blauwgraslanden met een veel betere kwaliteit dan in Grootte Wielen. Bovendien zijn er ter plekke goede potenties voor uitbreiding. Het voorstel leidt ertoe dat de landelijke doelstelling voor blauwgraslanden veel beter wordt geborgd. Het is daarom verdedigbaar om voor dit gebied een uitzondering te maken op de vastgestelde lijn en te kiezen voor een forse uitbreiding van blauwgraslanden in Van Oordt's Mersken in ruil voor het schrappen van het (mogelijk onhaalbare) doel in Grootte Wielen.
Wijzigingsvoorstel	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden toevoegen als complementaire doelstelling (ontwikkeldoel) in plaats van behoudsdoelstelling.
Conclusie	Voorstel deels overnemen De doelstelling voor het habitattype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) in het Natura2000-gebied Grootte Wielen komt te vervallen. De betreffende vegetatie komt alleen in lijnvormige wateren voor en voldoet daarmee niet aan de definitie van het habitattype, zoals beschreven in het Natura 2000 profielendocument (2008). Het is voor dit habitattype formeel niet mogelijk om een complementaire doelstelling (een zogenaamd ontwikkeldoel) op te nemen in Habitatrictlijn gebieden. Er zijn in dit gebied onvoldoende goede kansen aanwezig voor de ontwikkeling van dit habitattype.

2.2 Mogelijke effecten

Beide Natura2000-gebieden liggen op ongeveer 7,5 km afstand van het plangebied van de Structuurvisie Nieuw Stroomland. De gebieden zelf worden niet rechtstreeks aangetast en er is geen hydrologische relatie tussen het plangebied en de Natura2000-gebieden. Dit betekent dat een groot aantal mogelijke negatieve effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op de natuurwaarden op voorhand kan worden uitgesloten. Dit betreft:

- Oppervlakteverlies en Versnippering (afstand)
- Verzuring en Vermesting (waterkwaliteit, geen hydrologische relatie)
- Verdroging en Vernatting (waterkwantiteit, geen hydrologische relatie)
- Verstoring door geluid en/of trillingen (afstand)
- Verstoring door licht of optische verstoring (afstand)

Effecten op habitatrictlijnsoorten zijn daarmee uitgesloten en de enige effecten die mogelijk kunnen optreden op habitattypen zijn de effecten van depositie als gevolg van emissie naar de lucht. Voor de habitattypen gaat het daarbij vooral om de depositie van stikstof. Een meetbaar effect kan ook op grotere afstand van de bron optreden, afhankelijk van de aard en omvang van de emissie. Effecten tot op 10-15 kilometer van de bron zijn geen uitzondering en kunnen dus niet op voorhand worden uitgesloten.

Voor alle habitattypen zijn zogenaamde kritische depositiewaarden (KDW) gedefinieerd als *'de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermistende werking van atmosferische stikstofdepositie'*. Kritische depositiewaarden zijn vastgelegd voor alle habitattypen in Nederland (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008). Tabel 2.1 bevat een overzicht van de instandhoudingsdoelen en kritische depositiewaarden van de habitattypen in de Natura2000-gebieden Groote Wielen en Alde Feanen. Habitatspecifieke drempelwaarden voor *zuur*depositie zijn op dit moment - ook in concept - niet beschikbaar.

Tabel 2.1 Instandhoudingsdoelen en kritische depositiewaarden (KDW) per gebied en habitatype (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008)

Gebied		Habitatype		Instandhoudingsdoelen		KDW
Nr	Naam	Code	Naam	Oppervlakte	Kwaliteit	mol N/ha/jr
9	Groote Wielen	H3150	Meren met krabbenscheer	Behoud	Behoud	2.100
		H6410	Blauwgraslanden	Behoud	Behoud	1.100
13	Alde Feanen	H3150	Meren met krabbenscheer	Behoud	Verbetering	2.100
		H4010B	Vochtige heiden (laagveen)	Uitbreiding	Verbetering	1.300
		H6410	Blauwgraslanden	Behoud	Verbetering	1.100
		H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	Uitbreiding	Verbetering	700
		H7210	*Galigaanmoerassen	Behoud	Behoud	1.100
		H91D0	*Hoogveenbossen	Uitbreiding	Verbetering	1.800

3 Depositie

De stikstofdepositie op Natura2000-gebieden is in bijna heel Nederland te hoog. Dit betekent dat activiteiten waarbij stikstof naar de lucht wordt uitgestoten mogelijk (significant) negatieve effecten hebben op gevoelige habitattypen in Natura2000-gebieden. Om te beoordelen of een nieuwe ontwikkeling toelaatbaar is moet de eventuele (extra) depositie die ten gevolge hiervan optreedt, worden beoordeeld in samenhang met de al aanwezige achtergronddepositie. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de achtergronddepositie en de mogelijke veranderingen in depositie als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen.

3.1 Achtergronddepositie

Door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) worden jaarlijks op landelijke schaal berekeningen uitgevoerd van de luchtkwaliteit en stikstofdepositie in Nederland. Gegevens zijn beschikbaar van de jaren 2005 tot en met 2007 met een ruimtelijke resolutie van 5x5 km² en van de jaren 2009 met een ruimtelijke resolutie van 1x1 km² (Velders et al., 2010). Voor de jaren 2010, 2015, 2020 en 2030 zijn momenteel prognoses beschikbaar, ook met een ruimtelijke resolutie van 1x1 km².

De depositiegegevens worden berekend met het model OPS (Van Jaarsveld, 2004), waarin geregeld verbeteringen worden doorgevoerd op grond van toenemende kennis en voortschrijdend inzicht. Voor de meest recente berekeningen is versie OPS-pro 4.3.0 gebruikt.

Met het oog op het formuleren van beleid vinden toekomstverkenningen plaats om een beeld te krijgen van de veranderingen in concentraties van stoffen in de atmosfeer en van de veranderingen in depositie. Nagegaan wordt in hoeverre bestaand beleid voldoende is om aan doelstellingen te voldoen of dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Voor de stikstofdepositie heeft het PBL berekend wat de depositie zou zijn in de jaren 2010, 2015, 2020 en 2030 bij het scenario "Beleid bovenraming" (BBR). Hierbij wordt uitgegaan van een economische groei van 2,5 % per jaar (bovenraming) met inbegrip van voorgenomen Nederlandse en Europese beleidsmaatregelen.

De depositie van stikstof (totaal) in 2009 in en om de Natura2000-gebieden Groote Wielen en Alde Feanen is weergegeven op kaart 2. In de huidige situatie bedraagt de gemiddelde depositie in de Groote Wielen 1.319 mol.ha⁻¹.jr⁻¹ N en in de Alde Feanen 1.242 mol.ha⁻¹.jr⁻¹ N. In tabel 3.1 is tevens aangegeven hoe de verdeling tussen NH_x en NO_y is en wat de prognoses zijn voor de jaren 2010, 2015, 2020 en 2030. Uit deze tabel is af te leiden dat in de komende jaren weliswaar een daling van de depositie te verwachten is, maar dat deze daling grotendeels voor rekening komt van NO_y.

Tabel 3.1 Overzicht van achtergronddepositie in verschillende jaren in de Natura2000-gebieden nabij Leeuwarden (PBL, 2010)

Natura 2000-gebied	Component	2009	2010	2015	2020	2030
Groote Wielen	NHx	783	750	719	706	709
	NOy	537	455	415	345	330
	Ntot	1319	1205	1133	1051	1039
	Potentieel zuur	1985	1830	1707	1570	1559
Alde Feanen	NHx	766	721	686	672	674
	NOy	477	403	376	314	306
	Ntot	1242	1124	1063	986	980
	Potentieel zuur	1874	1727	1621	1494	1493

In het gebied Groote Wielen zou volgens de huidige prognoses tussen 2015 en 2020 aan de kritische depositiewaarde van het meest gevoelige habitatype (Blauwgraslanden, KDW = 1.100 mol N ha⁻¹.jr⁻¹) worden voldaan.

In het gebied Alde Feanen zou volgens de huidige prognoses ook in 2030 nog niet aan de kritische depositiewaarde van het meest gevoelige habitatypen (Veenmosrietlanden, KDW = 700 mol N ha⁻¹.jr⁻¹) worden voldaan.

Zolang de depositie van stikstof hoger is dan de KDW kan een achteruitgang van de kwaliteit en oppervlakte van habitatypen niet worden uitgesloten.

3.2 Toetsing veranderingen volgens Structuurvisie

Binnen de Structuurvisie wordt ruimte geboden voor innovatieve melkveehouderijbedrijven, gelieerd aan proefboerderij Ny Bosma Zathe. De bedoeling is dat per saldo het aantal bedrijven gelijk blijft en dat voor bestaande (traditionele) agrarische bedrijven elders binnen het plangebied innovatieve bedrijven in de plaats komen.

Het streven is erop gericht om te komen tot een vermindering van emissie van stikstof naar de lucht, maar een toename is niet op voorhand uit te sluiten. Binnen de Structuurvisie is het niet mogelijk om eisen aan de emissies te stellen. Dit betekent ook dat niet op voorhand een significant negatief effect van een toename van stikstofemissies op de Natura2000-gebieden Groote Wielen en Alde Feanen is uit te sluiten. Het risico hierop is het grootst in de Alde Feanen. Verklaring hiervoor is dat naar verwachting in de Groote Wielen het meest gevoelige habitatype eind 2010 als doel komt te vervallen en in dit gebied de overschrijding van de kritische depositiewaarde minder groot is dan in de Alde Feanen.

4 Advies

Als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen die binnen de Structuurvisie Nieuw Stroomland mogelijk worden, kunnen significant negatieve effecten door een toename van de stikstofdepositie op de Natura2000-gebieden Grote Wielen en Alde Feanen niet op voorhand worden uitgesloten.

Dit betekent dat:

- Als er in concrete gevallen sprake is van een toename van de stikstofdepositie, er een nadere effectenanalyse moet plaatsvinden (passende beoordeling)
- Als er in concrete gevallen sprake is van een afname van de stikstofdepositie, er op grond van de met de Crisis en Herstelwet van 2010 geïmplementeerde wijzigingen van de Natuurbeschermingswet 1998 geen vergunning Natuurbeschermingswet noodzakelijk is

Hierbij gelden nog de volgende overwegingen

- Het verdient aanbeveling om bij de verdere uitwerking van plannen op grond van de Structuurvisie nadere eisen te stellen aan de emissie vanuit (nieuwe, innovatieve) agrarische bedrijven teneinde een daling van de stikstofdepositie te bewerkstelligen
- Momenteel wordt landelijk gewerkt aan een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Het is de bedoeling dat binnen de PAS afspraken worden gemaakt over een daling van de stikstofdepositie, waaraan alle sectoren een bijdrage leveren. Deze afspraken worden juridisch geborgd. Daarnaast wordt ecologisch onderbouwd wat de vereiste daling van de stikstofdepositie is, waarmee de instandhoudingsdoelen worden bereikt.

5 Literatuur

Buijsman, E., 2008. De bijdrage van niet-gemodelleerde bronnen aan de verzurende en vermestende depositie. PBL rapport 550039001. Bilthoven, december 2008.

Dobben, H.F. van, A. van Hinsberg (2008) Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra rapport 1654

Jaarsveld, J.A. van, 2004. Het Operationele Prioritaire Stoffen model. RIVM-rapport 500045001/2004. Bilthoven, 2004.

Velders, G.J.M., et al., 2010. Grootschalige concentratiekaarten luchtverontreiniging, Rapportage 2010. PBL rapport 500088006. Bilthoven, 2010.

Kenmerk N001-4736870EJJ-evp-V01-NL
